

В. С. Зязюлькіна

ДУА “Сярэдняя школа № 4 г. Віцебска”

УДК 37.091.12:005.963.2-051+001.8-057.87

ЦЬЮТАРСТВА ЯК СРОДАК ФАРМІРАВАННЯ КУЛЬТУРЫ ДАСЛЕДЧАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦА

Ключавыя словы: адукацыйны працэс, даследчая дзейнасць, самаадукацыя, цьютарства.

Артыкул прысвечаны праблеме арганізацыі даследчай дзейнасці вучняў. Прапанаваны формы іх уключэння ў актыўную пошукавую дзейнасць сродкамі арганізацыі цьютарскага суправаджэння ў працэсе ўзаемадзеяння ВНУ і школы. Прадстаўлены падыходы да арганізацыі цьютарскага суправаджэння.

V. S. Zyazyulkina

State Education Establishment «Secondary School № 4 of Vitebsk»

TUTORING AS A MEANS OF FORMING A CULTURE OF A STUDENT'S RESEARCH ACTIVITY

Key words: educational process, research activity, self-education, tutoring.

The article is devoted to the problem of organizing research activities. The forms of their inclusion of students in active search activities by means of organizing tutor support in the process of interaction between universities and schools are proposed. Approaches to the organization of tutor support are presented.

Школа на ўсіх этапах свайго развіцця патрабавала і патрабуе новых падыходаў да адукацыйнага працэсу. У сучасным высокатэхналагічным грамадстве запатрабаваны чалавек, які свабодна арыентуецца ў бясконцай плыні інфармацыі, удумліва адбірае і эфектыўна выкарыстоўвае неабходны матэрыял. Таму вельмі важна будаваць ўзаемадзеянне настаўніка і вучня на прынцыпах “сама”: самапазнанне, самавызначэнне, самаадукацыя, самарэалізацыя.

Фарміраванне культуры даследчай дзейнасці вучняў сродкамі арганізацыі цьютарскага суправаджэння ў працэсе ўзаемадзеяння агульнай сярэдняй і вышэйшай адукацыі – адна з магчымасцей пашырэння адукацыйнай прасторы навучэнцаў, уключэння іх у актыўную пошукавую дзейнасць. Практыкуецца праца цьютара-студэнта і цьютара-настаўніка, якія суправаджаюць высокаматывавальных вучняў.

Дзякуючы цьютарам-студэнтам, вучні маюць магчымасць быць актыўнымі ўдзельнікамі студэнцкага навуковага гуртка “Мова ў кантэксце

культуры”, які ўжо шмат гадоў працуе на кафедры беларускай і рускай філалогіі ВДУ імя П.М. Машэрава. Вучні і студэнты прапаноўваюць выступленні па тых ці іншых актуальных праблемах айчыннага мовазнаўства, рыхтуюць даклады і рэфераты, якія заслухоўваюцца на пасяджэннях гуртка або навуковых канферэнцыях. Формамі працы гурткоўцаў нярэдка выступаюць таксама навуковыя дыскусіі, лінгвістычныя віктарыны, КВЗ, экскурсіі. Кіраўніком і старастай гуртка арганізуюцца сустрэчы з вядомымі мовазнаўцамі, пісьменнікамі, настаўнікамі-наватарамі, творчымі і цікавымі людзьмі ў галіне філалогіі.

Такое ўзаемадзеянне з’яўляецца для навучэнцаў своеасаблівай школай навуковай працы, да якой абавязкова давядзецца далучыцца ў працэсе вучобы ў ВНУ у будучым. Праца старшакласнікаў у студэнцкім навуковым гуртку дазваляе, пры неабходнасці, атрымаць прафесійную кансультацыйную дапамогу выкладчыкаў кафедры. Такія заняткі паглыбляюць веды вучняў, пашыраюць уяўленні аб праблемах мовазнаўчай навукі, раскрываюць таямніцы роднага слова, выходзяць асобу, неабыхавую да лёсу беларускай мовы.

Вядома, “цікавасць і імкненне да даследчай дзейнасці ў вучняў не вырастаюць на пустым месцы. Для гэтага неабходны як пэўны ўзровень ведаў і ўменняў, так і наяўнасць такіх якасцей, як працавітасць, настойлівасць, дапытлівасць, здольнасць да працяглай і планамернай працы над пастаўленымі задачамі” [1, с. 405]. Неабходна пашырэнне адукацыйнай прасторы навучэнца для магчымасці ацаніць свае схільнасці і інтарэсы, каб абраць напрамак будучай даследчай дзейнасці.

Школьнікі павінны стаць актыўнымі саўдзельнікамі адукацыйнага працэсу падчас вучэбных заняткаў і ў пазаўрочны час, развіваць свае здольнасці і творчы патэнцыял. Вось тут дарэчы цыютарства – індывідуальнае суправаджэнне навучэнца ў межах пэўнага школьнага прадмета. Важна падтрымліваць пазнавальную актыўнасць цыютаранта, сачыць за яго поспехамі, абмяркоўваць вынікі кожнага дасягнення, дапамагаць пераадольваць перашкоды, якія ўзнікаюць у працэсе работы.

Вучні, адчуваючы давер і дапамогу настаўніка-цыютара, вельмі часта раскрываюцца па-новаму. Часта самі спрабуюць свае сілы ў цыютарстве, дапамагаюць іншым вучням пры вывучэнні складаных тэм па беларускай мове, тым самым паглыбляючы свае веды і развіваючы цыютарскія навыкі, якія абавязкова дапамогуць у праблемных жыццёвых сітуацыях.

Цыютарства дазваляе ствараць для навучэнца адкрытую адукацыйную прастору, пашыраючы самастойнасць і раскрываючы індывідуальнасць цыютаранта. Арыентавацца ў інфармацыйных крыніцах, адбіраць канкрэтны матэрыял да абраных тэм, коратка выкладаць асноўныя палажэнні, – задачы, рашэнне якіх аб’ядноўваюць цыютара і цыютаранта.

У працэсе арганізацыі дзейнасці цыютар складае план работы на навучальны год, арганізуюе цыютарскае суправаджэнне праз

індывідуальныя адукацыйныя маршруты, сочыць за дасягненнямі і адзначае праблемы, стварае ўмовы для індывідуальнай дзейнасці кожнага цыютаранта.

Праца цыютара накіроўваецца на вырашэнне супярэчнасцей, якія ўзнікаюць падчас супрацоўніцтва:

- паміж аб'ёмнымі тэарэтычнымі звесткамі, часам разнапланавымі і супрацьлеглымі, якія атрымліваюць вучні з розных крыніц інфармацыі і абмежаванай магчымасцю іх практычнага прымянення;

- паміж неабмежаванасцю мэт, задач, жаданнем пашырыць межы сваіх ведаў і дэфіцытам вучэбнага і асабістага часу навучэнцаў і настаўніка;

- паміж патрэбай свабоднага валодання матэрыялу на беларускай мове, неабходнасцю весці навуковы дыялог, адказваць на непрадбачаныя пытанні слухачоў і адсутнасцю адпаведнага моўнага асяроддзя.

Распрацоўка індывідуальных адукацыйных праграм цыютарантаў, пабудова індывідуальнай адукацыйнай траекторыі дапамагаюць сістэматызаваць дзейнасць, мабілізаваць творчы і пазнавальны патэнцыял навучэнца. Сустрэчы-кансультацыі спрыяюць паспяховаму вырашэнню праблемных пытанняў, якія ўзнікаюць у цыютаранта.

Асэнсаваная распрацоўка індывідуальнай адукацыйнай праграмы дапамагае развіццю рэфлексійнай кампетэнцыі навучэнца і дае важную інфармацыю цыютару аб асаблівасцях асобнага развіцця цыютаранта, яго захапленнях і інтарэсах, паўсядзённай загружанасці і наяўнасці вольнага часу. Усё гэта дапамагае наладжванню прадуктыўнага дыялога і эфектыўнага супрацоўніцтва. Важна накіроўваць да дзейнасці, выкарыстоўваючы наступныя выразы: “Вызначы... Зразумей... Паназірай... Вывучы і параўнай... Прапануй свой варыянт... Зрабі выснову... Дай асабістую ацэнку...”

Цыютарства дапамагае навучэнцу атрымаць прафесійную кансультацыйную дапамогу, паглыбіць веды, пашырыць уяўленні аб праблемах мовазнаўчай навукі, раскрыць таямніцы роднага слова, што спрыяе выхаванню асобы, неабыхавай да лёсу беларускай мовы. У працэсе арганізацыі цыютарства ствараюцца ўсе ўмовы для фарміравання высокаадукаванай, інтэлектуальнай, мабільнай і актыўнай асобы. Вучні авалодваюць навыкамі самаадукацыі, яны здольны арыентавацца ў патоку інфармацыі.

Удзел у конкурсах і навукова-практычных канферэнцыях рознага ўзроўню (класных, школьных, гімназічных, раённых, абласных, рэспубліканскіх, міжнародных) дазваляе далучыцца да ведання актуальных мовазнаўчых і літаратурных праблем, дае вопыт публічнага выступлення, павышае культуру зносін школьнікаў. Навучэнцы маюць магчымасць паглыбіцца ў вывучэнне і даследаванне роднай мовы, што значна пашырае адукацыйную прастору. Цыютаранты падчас абмену поглядамі ўзбагачаюцца новымі адукацыйнымі, творчымі і навуковымі ідэямі,

захапляюцца іншымі праблемамі, усталёўваюць дзелавыя і сяброўскія адносіны, прапаноўваюць свае набыткі.

Арганізацыя цыютарства дазваляе набліжаць навучанне да жыцця, дае магчымасць вучню паспрабаваць сябе ў ролях даследчыка, прамоўцы, аналітыка, лідара, кіраўніка міні-даследавання, што спрыяе больш глыбокаму асэнсаванню вучэбнага матэрыялу і развіццю здольнасцей і асабістых якасцей навучэнцаў; падрыхтоўцы да выбару прафесіі і далейшаму навучанню ва ўстановах вышэйшай адукацыі.

Цеснае ўзаемадзеянне цыютара і цыютаранта з'яўляецца эфектыўным спосабам павышэння вучэбнай матывацыі, развіцця пазнавальных інтарэсаў вучняў, пашырэнне іх кругагляду, а значыць, развіцця творчай асобы. Вынікі працы – дзясяткі творчых і навучальных праектаў, удзел маіх вучняў у навукова-даследчых канферэнцыях ад школьнага да міжнароднага ўзроўняў, а галоўнае – пашырэнне адукацыйнай прасторы навучэнцаў.

Літаратура

1. Пузиновская, С. Г. Подготовка научно-исследовательских работ с учащимися как один из путей развития одаренных детей / С. Г. Пузиновская // Информатизация образования – 2010: педагогические аспекты создания информационно-образовательной среды: материалы междунар. науч. конф., 27-30 окт. 2010 г. – Минск: БГУ, 2010. – С. 405–407.

В. В. Кайданава

ДУА “Сярэдняя школа № 32 г. Магілёва”

УДК 373.5.016:811.161.3:316.77-053.5

ВЫКАРЫСТАННЕ МЕТАДАЎ І ПРЫЁМАЎ РАЗВІЦЦА КРЫТЫЧНАГА МЫСЛЕННЯ НА ЎРОКАХ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ З МЭТАЙ ФАРМІРАВАННЯ МАЎЛЕНЧА-КАМУНІКАТЫЎНАЙ КАМПЕТЭНЦЫІ ВУЧНЯЎ

Ключавыя словы: крытычнае мысленне, метады “Відэасюжэт”, кампетэнцыі вучняў, лексічныя і фразеалагічныя хвілінкі, гексаганальнае навучанне.

У артыкуле разглядаецца пытанне выкарыстання метадаў тэхналогіі крытычнага мыслення на ўроках беларускай мовы з мэтай фарміравання маўленча-камунікатывнай кампетэнцыі вучняў.